

60 (לקמן נב) מפסוק זה 'תעשה', ולא מן העשוי, כגון אם הטיל ציצית בבגד
 61 שיש בו שלש כנפות, ולאחר מכן הוסיף בבגד כנף רביעית, הציצית
 62 פסולה, מפני שהטלת הציצית נעשתה קודם שהבגד התחייב בציצית,
 63 ולאחר מכן כשהבגד התחייב במצות ציצית כבר היתה בו ציצית ולא
 64 היתה בו 'עשייה' בשעת חיוב, וכמו כן במוזה, אם יקבע מוזה
 65 במוזות המשקוף כשהן עדיין אינן קבועות בבית, הרי שקבע את
 66 המוזה במקום שאינו מחייב במצות מוזה, ולאחר מכן כשקבע את
 67 מוזות המשקוף בבית כבר היתה מוזה קבועה בו.
 68 דין נוסף בהלכות קביעת מוזה: **אמר רב יהודה אמר רב, עשאה**
 69 **את המוזה כמין נגר** – כמו יתד או ברית, והיינו שתחב אותה
 70 לארכה בתוך נקב שבצד הפתח כשהיא שוכבת, כמו שתוחבין יתד
 71 בכותל, **פסולתה**, משום שצריך לקבוע את המוזה כשהיא עומדת.
 72 תמדה הגמרא: **איני** – האם כך הוא הדין, **והא בי אתא** – והרי
 73 כשבא **רב יצחק בר יוסף** מארץ ישראל לבבל **אמר, בוליהו מוזהותא**
 74 **דבי רבי** – שכל המוזות בביתו של רבי **כמין נגר הוו עבדין** – היו
 75 תחובות בפתח כמו יתד, **וההיא פיתחא דעגיל ביה רבי לבי מדרשא**
 76 – ואותו פתח קטן שהיה לרבי סמוך למקומו בבית המדרש והיה נכנס
 77 בו ולא בפתח הרגיל כדי שלא להטריח את התלמידים לעמוד בפניו
 78 כשיעבור לפניו, **לא תהו לה** – לא היתה לו מוזה כלל (ולהלך
 79 יתבאר הטעם), ומבואר שמוזה העשויה כמין נגר כשירה. מתרצת
 80 הגמרא: **לא קשיא, הא דעבדיא כפיכתא** – מה שאמר רב שמואל
 81 העשויה כנגר פסולה, מדובר באופן שהמוזה תחובה כמו יתד,
 82 והיינו כשהיא שוכבת, **והא דעבדיא פאיסותיורא** – המוזות שהיו
 83 בביתו של רבי היו קבועות כמו העצם המחברת בין השוק והרגל,
 84 והיינו שצד אחד של המוזה היה עומד וצד אחד היה שוכב.
 85 הגמרא הביאה את דברי רב יצחק בר יוסף שבפתח בית מדרשו של
 86 רבי לא היתה קבועה מוזה, ודנה כעת בדין זה. תמדה הגמרא: **איני**
 87 – האם כך הוא הדין שפתח של בית מדרש פטור ממוזה, **והא תהוא**
 88 **פיתחא דההו עגיל בה רב הונא לבי מדרשא** – והרי הפתח שהיה
 89 רב הונא נכנס בו לבית המדרש, **וההוא לה מוזה** – היתה לו מוזה.
 90 מיישבת הגמרא: **ההוא** – פתח בית מדרשו של רב הונא, **לגיל תהו**
 91 – היה הפתח שבו היו רגילים להיכנס רוב באי בית המדרש, ולכן היה
 92 חייב במוזה, **אמר רב יהודה אמר רב, במוזה הלף אחר הרגיל**
 93 – אם יש שני פתחים לחדר אחד, יש לקבוע מוזה באותו פתח שבו
 94 רגילים יותר להיכנס ולצאת, אולם בפתח בית מדרשו של רבי לא
 95 היתה קבועה מוזה משום שלא היו רגילים להיכנס בו רוב הנכנסים
 96 לבית המדרש אלא רבי לבדו.
 97 דין נוסף בהלכות קביעת מוזה: **אמר רבי וריא אמר רב מתנא אמר**
 98 **שמואל, מצוה להניחה** – את המוזה **בתחלת השליש העליון של**
 99 **הפתח**, והיינו שמודדים שני שלישי פתח מהקרע, ובתחילת השליש
 100 השלישי יש לקבוע את המוזה. **ורב הונא אמר, מגביה מן התקוע**
 101 **טפה ומרחיק מן תקורה שלמעלה**, כלומר מן המשקוף, **טפה, וכל**
 102 **הפתח בולו שבין הטפח התחתון לטפח העליון כפשר למוזה**. **מיתבי**
 103 – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, **מגביה מן התקוע טפה**
 104 **ומרחיק מן תקורה שלמעלה טפה, וכל הפתח בולו שבין הטפח**
 105 **התחתון לטפח העליון כפשר למוזה, דבר רבי יהודה. רבי יוסי**
 106 **אומר, נאמרו באותה פרשה שתי מצוות, תפלין ומוזה, בתפלין**
 107 **נאמר (דברים טו) 'וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך'**,
 108 ובמוזה נאמר בפסוק שלאחריו **'וכתבתם על מוזות ביתך ובשעריך'**,
 109 והוקשו שתי המצוות זו לזו, **מה קשירה של תפלין בגובה הראש,**
 110 **דהיינו במקום שמוחו של תינוק רופס, אף כתיבה של מוזה בגובה,**
 111 **דהיינו סמוך למשקוף, וקשה, בשלמא** – מובן לרב **הונא, מפני שהוא**
 112 **דאמר ברבי יהודה שכל הפתח מלבד הטפח התחתון והטפח העליון**
 113 **כשר למוזה, אלא לשמואל דאמר שמצוה לקבוע את המוזה**
 114 **בתחילת השליש העליון של הפתח, כמאן** – כמו מי הוא סובר, **לא**
 115 **ברבי יהודה ולא ברבי יוסי**, שהרי רבי יהודה סובר שכל הפתח
 116 מלבד הטפח התחתון והטפח העליון כשר למוזה, ורבי יוסי סובר
 117 שצריך לקבוע את המוזה סמוך למשקוף. מתרצת הגמרא: **אמר רב**
 118 **הונא כריה דרב נתן, לעולם כרבי יוסי,**

1 **בטפח הסמוך לרשות הרבים**, דהיינו שאם היה חלל הפתח בעובי
 2 כמה טפחים, יש להניח את המוזה בטפח הסמוך לרשות הרבים, אם
 3 כן היינו יכולים לומר ש**כמה דמרחק מעלי** – כמה שהמוזה רחוקה
 4 יותר מן הבית עדיף, **קא משמע לן שאין הדין כן**, אלא יש לקבוע את
 5 המוזה בתוך חלל הפתח.
 6 הגמרא מבארת דין נוסף בהלכות מוזה: **ואמר רב יהודה אמר**
 7 **שמואל, כתבה את המוזה על שני דפין** – בשני עמודים, מקצתה
 8 בעמוד אחד ומקצתה בעמוד שני, **פסולה. מיתבי** – הקשו בני
 9 הישיבה על דברי שמואל, שנינו בברייתא, **כתבה על שני דפין**
 10 **והניחה בשני סיפין** – בשני צידי הפתח, **פסולה. מדייקת הגמרא:**
 11 **בדברי הברייתא מבואר שאם הניחה בשני סיפין פסולה, הא** – אבל
 12 אם הניחה **בספ אחד** – בצד אחד של הפתח, המוזה **כשירה**, וקשה
 13 על שמואל שאמר שמוזה הכתובה בשני עמודים פסולה אפילו אם
 14 היא מונחת בצד אחד. מתרצת הגמרא: אין כוונת הברייתא שרק אם
 15 הניח את המוזה בשני סיפין היא פסולה, אלא **ראויה לשני סיפין**
 16 **קאמר** – הברייתא אמרה שמוזה הכתובה בשני עמודים אפילו הם
 17 בריינה אחת אלא שהשאר רוח חלק ביניהם, באופן שראויה
 18 המוזה לחלק אותה לשני חלקים ולהניחם בשני צידי הפתח, המוזה
 19 פסולה אף כשהיא מונחת על צד אחד, ונמצא שהברייתא מסייעת
 20 לדינו של שמואל.
 21 דין נוסף בהלכות קביעת מוזה: נאמר בתורה (דברים טו) **'וכתבתם על**
 22 **מוזות ביתך ובשעריך'**, ודרשו חכמים (לקמן לד) **'ביתך'** – ביאתך,
 23 כלומר שהמוזה צריכה להיקבע דרך **'ביאתך'**, דהיינו מצד ימין של
 24 הכניסה אל הבית, ולא מצד ימין של היציאה מהבית. ולכן בבית
 25 שפתחו פתוח לרשות הרבים שדרך הכניסה היא מרשות הרבים אל
 26 פנים הבית, צריך לקבוע את המוזה בצד ימין של הנכנס, בין אם
 27 הדלת נפתחת לצד פנים ובין אם היא נפתחת לחוץ. והוא הדין בשני
 28 חדרים זה לפנים מזה ובחדר אחד ההשתמשות תדירה יותר מהחדר
 29 האחר, המוזה צריכה להיקבע מצד ימין של הכניסה לחדר
 30 שהשתמשות בו תדירה יותר. אולם בשני חדרים שכל אחד יש
 31 פתח לרשות הרבים וביניהם יש מציצה המחלקת בין שני החדרים
 32 ובמחיצה זו יש פתח, חדר אחד שבו מד הכניסה ומהו צד היציאה
 33 שהרי השתמשות שני החדרים שוה. ודנה הגמרא עתה היכן יש
 34 לקבוע בה את המוזה.
 35 **ואמר רב יהודה אמר שמואל, במוזה הלף אחר היכר ציר**, כלומר
 36 יש לקבוע את המוזה בצד הפתח שבו נמצא הציר, דהיינו שהחדר
 37 שהדלת נפתחת לתוכו הוא העיקרי, ולכן יש לקבוע את המוזה בימין
 38 הנכנס לאותו חדר. מבארת הגמרא: **מאי היכר ציר. אמר רב אריא,**
 39 **אבקתא** – החור שבמפתח הדלת שציר הדלת מסתובב בו. מבררת
 40 הגמרא: **היכי דמי** – באיזה אופן יש להניח את המוזה בצד שבו
 41 נמצא ציר הדלת. מבארת הגמרא: **בגון פיתחא דגין תרי פתי** –
 42 פתח הנמצא בין שני בתים, **בין בי נכרי לבי נשי** – כגון אדם החולק
 43 את ביתו לשני חדרים, חדר אחד שבו מד הכניסה אנשים והנכנסים
 44 ויוצאים בביתו, וחדר אחר שבו נמצאת אשתו שתוכל לעשות
 45 מלאכתה בהצנע, ויש פתח בין חדר לחדר ושני החדרים פתוחים
 46 לרשות הרבים, ולקמן (ד) מבואר שיש לקבוע את המוזה בצד ימין
 47 של הנכנס לבית, אולם בפתח כזה הנמצא בין שני בתים ונכנסים
 48 ועוברים בו משני צדדיו, איננו יודעים איזה צד נחשב ביאה ואיזה צד
 49 נחשב יציאה, ועל זה אמר שמואל שהחדר שבו יש היכר ציר ואליו
 50 הדלת נפתחת הוא נחשב בית, ובצד ימין של הכניסה לחדר זה צריך
 51 לקבוע את המוזה, אף שבכניסה מרשות הרבים אליהם אין חדר
 52 אחד יותר עיקרי מחבירו.
 53 הגמרא מבאיה מעשה שמתבאר ממנו דין נוסף בהלכות קביעת
 54 מוזה: **ריש גליתא בנא ביתא** – בנה בית, **אמר ליה לרב נתן, קבע**
 55 **לי מוזהותא במוזות המשקוף כדי שיושמו אחר כך בפתח הבית, אמר**
 56 **לו רב נתן, תלי דשי ברישא** – הנח תחילה את הסיפין, כלומר את
 57 שתי מוזות המשקוף, וקבע אותם בבית, ולאחר מכן אקבע מוזה על
 58 הסיפין שבפתח. וטעמו של רב נתן הוא משום שלומדים מוזה
 59 מציצית, ובציצית נאמר (דברים כב י) **'גדלים תעשה לך'**, ודרשו בגמרא

59 היה שם מלבן של צורת הפתח ולכסוף העמיד את המלבן בפתח
 60 הבית, המזוזה פסולה, משום שבמזוזה יש דין 'תעשה ולא מן
 61 העשוי', כלומר שצריך לקבוע את המזוזה בפתח לאחר שהוא קבוע
 62 על ידי צורת פתח במזוזה ומשקוף שאז הבית מתחייב במזוזה, אבל
 63 אם קבע מזוזה בפתח שעדיין אינו קבוע בבית, הרי שקבע את המזוזה
 64 במקום שאינו מחויב במזוזה, ולאחר מכן כשקבע את הפתח
 65 בבית כבר היתה מזוזה קבועה בו ואין כאן 'תעשה' אלא 'מן העשוי'.
 66 דין נוסף בהלכות מזוזה: ואמר רבא, הני פיתחי שימאי – אותם
 67 פתחים מקלקלים פטורין מן המזוזה, מבררת הגמרא: מאי פיתחי
 68 שימאי. פליגי בה – נחלקו בזה רב ריהומי ואבא יוסי, חד – אחד
 69 מהם אמר דלית להו תקרה – שאין להם משקוף, וחד אמר דלית
 70 להו שקופי – שאין להם מזוזה המשקוף, כלומר שבמזוזה המשקוף
 71 יש אכן יוצאת ואכן נכנסת.
 72 דין נוסף בהלכות מזוזה: אמר רבה בר שילא אמר רב הסדא,
 73 אכסדרה – כעין פרוזדור שלפני הבית, שיש לה תקרה ושלוש דפנות
 74 סתומות ללא פתח וחוץ מפתח הבית, והצד הרביעי פתוח לגמרי
 75 ללא דופן מלבד מעט דופן למעלה המחזיק את התקרה, פטורה מן
 76 המזוזה, לפי – מפני שאין לה פצימין – עמודים בצדי הפתח
 77 שישמשו כמזוזה המשקוף, ולכן הצד הרביעי הפתוח אינו נחשב
 78 פתח. מקשה הגמרא: הא – אבל אם יש לה פצימין חייבת במזוזה,
 79 וקשה, הלא פצימין אלו לחיזוק תקרה שלא תיפול הוא דעבידי ולא
 80 נעשו לשם פתח לשמש כמזוזה המשקוף, ואם כן גם אכסדרה שיש
 81 לה פצימין צריכה להיות פטורה מן המזוזה. מתרצת הגמרא: הכי
 82 קאמר, אף על פי שיש לה – לאכסדרה פצימין, פטורה מן המזוזה,
 83 מפני שאין עשוין אלא לחיזוק לתקרה. אמר אבין, חזינא להו
 84 לאיפסוליהו דבי מר – ראיתי את האכסדראות שבבית רבה דאית
 85 להו פצימין ולית להו מזוזה – שיש להן פצימין ואין להן מזוזה,
 86 משום שקסברי רבה שהפצימין לחיזוק תקרה הוא העבידי – הם
 87 עשויים, ולפיכך האכסדרה פטורה מן המזוזה. מיתבי, שנינו
 88 בברייתא, בית שער – בית קטן שעושים בצד שער החצר ויושב בו
 89 שומר הפתח, אכסדרה ומרפסת שלפני פתחי בתים בעמליה
 90 ודרכם נכנסים לבתים, חייבין במזוזה מדרבנן, וקשה לה אביי וכן
 91 על רב חסדא שאמר שאכסדרה פטורה מן המזוזה. מתרצת הגמרא:
 92 מה שמבואר בברייתא שאכסדרה חייבת במזוזה מדובר באכסדרה
 93 דבי רב – אכסדרה שיש לה ארבע דפנות אלא שאינן מגיעות
 94 לתקרה, והיא חייבת במזוזה, אולם אכסדרה שיש לה רק שלש
 95 דפנות פטורה מן המזוזה אף אם יש לה פצימין בצד הרביעי שנועדו
 96 לחיזוק התקרה בלבד. מקשה הגמרא: אכסדרה דבי רב כאינדורינא
 97 מעלייתא הוא – היא כחדר גמור, ומדוע נצרכה הברייתא לבאר
 98 שהיא חייבת במזוזה. מתרצת הגמרא: בברייתא מדובר באכסדרה
 99 רומיתא – שכולה עשויה חלונות חלונות, והרי היא כעין צריף,
 100 ומחדשת הברייתא שאף שדפנותיה עשויות חלונות חלונות היא
 101 חייבת במזוזה.
 102 הגמרא ממשיכה לבאר דיני מזוזה בבית שער: אמר רבקה אמר רב
 103 יהודה, בי תרויני חייב בשתי מזוזה. מבררת הגמרא: מאי בי
 104 תרויני. אמר רב פפא סבא משמיה דרב, בית שער הפתוח לחצר
 105 וכתים פתוחין לבית שער, דהיינו בית שער הנמצא בין החצר
 106 לבתים, ולא אומרים שכיון שבתים פתוחים לו בטל הבית שער לגבי
 107 הבתים ואינו צריך מזוזה בפתח החיצון שמהחצר לבית שער, אלא
 108 צריך לקבוע מזוזה גם בפתח שמהחצר לבית שער וגם בפתח
 109 שמהבית שער לבתים.
 110 תנו רבנן, בית שער הפתוח מצד אחד לנייה – לגינת ירק
 111 ולקיסונית – ומצד שני לחצר קטן, רבי יוסי אומר, נידון בקיסונית
 112 וחייב במזוזה, וחקמים אומרים נידון לבית שער, כלומר כאויר
 113 הגינה, ופטור מן המזוזה שהרי גינה פטורה מן המזוזה.
 114 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור מחלוקת רבי יוסי וחקמים:
 115 רב ושמואל דאמרי תרוייהו – אמרו שניהם, שבאופן שיש היכר ציר
 116 בבית, דהיינו שכאשר נכנסים מנייה לבית – מצד הגינה לצד הבית

1 ומאי תחילת שלישי העליון דקא אמר שמואל, אין כוונתו שדווקא
 2 שם צריך לקבוע את המזוזה, אלא שמואל דיבר לענין כמה אפשר
 3 להרחיקה מהמשקוף, ואמר שלא להרחיקה מן התקרה של מעלה
 4 יותר משליש גובה הפתח.
 5 דין נוסף בהלכות קביעת מזוזה: אמר רבא, מצוה להניחה את
 6 המזוזה בספח הסמוך לרשות הרבים, כלומר אם עובי הפתח רחב
 7 ארבעה או חמשה טפחים, יקבע את המזוזה בטפח הסמוך לרשות
 8 הרבים. מבררת הגמרא: מאי טעמא. רבנן אמרי, הטעם הוא כדי
 9 שיפגע במזוזה מיד כשנכנס לביתו. רב הנינא מפורא אומר, הטעם
 10 הוא כי היכי דתינתריה – כדי שהמזוזה שהיא שומרת על הבית
 11 מפני המזיקים, תשמור את כל הבית וגם את כל חלל הפתח.
 12 הגמרא מבארת שהמזוזה שומרת את הבית: אמר רבי הנינא, בוא
 13 וראה שלא במדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר
 14 ודם שהמלך יושב מפתנים – בתוך הבית, ועם – ועבדיו משמרין
 15 אותו מבחוץ, ואילו מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן, עבדיו – עם
 16 ישראל יושבין מפתנים – בתוך הבית, והוא משמרין מבחוץ – על
 17 ידי המזוזה שנמצאת מחוץ לבית, שאמר (תהלים קכ"ה) 'ה' שמרך ה'
 18 צלף על יד ימינך, ונרמז בפסוק זה שהקדוש ברוך הוא שומר את
 19 עם ישראל על ידי המזוזה שנמצאת בצד ימין של הנכנס לבית.
 20 דין נוסף בהלכות קביעת מזוזה: דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה
 21 דרבא, העמיק לה טפח – חקק חור במזוזה המשקוף בעומק טפח
 22 והכניס בו את המזוזה, פסולה. הגמרא מביאה ברייתא המסייעת
 23 לדברי רבא: לימא מסייעא ליה – האם נאמר שברייתא זו מסייעת
 24 לדברי רבא, ששנינו בברייתא, הניחה בפצינ – קבע את המזוזה
 25 בתוך מזוזה המשקוף או שפלה עליה מלבן – לבנה, שלאחר שקבע
 26 את המזוזה הוסיף מלבן על מזוזה המשקוף ונמצא שהמזוזה שקבע
 27 שקועה בפנים, אם יש שם טפח בעומק הפצינ או בבליטת אותה
 28 לבנה שהוסיף על מזוזה המשקוף, לא יצא ידי חובתו במזוזה זו וצריך
 29 מזוזה אחרת, אם לאו – ואם אין שם טפח אינו צריך מזוזה אחרת.
 30 הרי מבואר בברייתא כדברי רבא, שמזוזה הקבועה בעומק טפח
 31 פסולה. דוחה הגמרא: כי תנאי התיא – ברייתא זו אינה עוסקת
 32 במזוזה העמוקה טפח בתוך מזוזה המשקוף, אלא בפתח שאחורי
 33 התקרה – במקרה שיש בוית דרומית מערבית של הבית קורה קבועה
 34 ושני פתחים סמוכים זה לזה מחותכים בו, האחד לצד דרום והשני
 35 לצד מערב, והקורה משמשת כמזוזה המשקוף לשני הפתחים,
 36 ובקורה זו תלויה הדלת של הפתח הדרומי, וכשהדלת של צד דרום
 37 פתוחה נמצא הפתח המערבי מאחורי הדלת, והנידון בברייתא הוא
 38 במקרה שקבע מזוזה בקורה זו בחלל הפתח הדרומי, האם המזוזה
 39 מועילה גם לפתח המערבי או לא, ואמרה הברייתא שאם הקורה
 40 שבין הפתחים עבה בשיעור טפח או שהוסיף לבנה על הקורה ועוביה
 41 נדיה טפח, המזוזה אינה מועילה לפתח המערבי וצריך לקבוע בו
 42 מזוזה נוספת, מפני שהקורה שעוביה טפח מבדילה בין הפתחים,
 43 אולם אם הקורה אינה עבה טפח וגם לא הוסיף עליה לבנה ברוב
 44 טפח, שני הפתחים נחשבים כפתח אחד והמזוזה הקבועה בחלל
 45 הפתח הדרומי מועילה גם עבור הפתח המערבי.
 46 מקשה הגמרא: הא בהדיא קתני לה – הלא שנינו דין זה במפורש
 47 בהמשך אותה ברייתא, פתח שאחורי התקרה, אם יש שם טפח צריך
 48 מזוזה אחרת, ואם לאו אינו צריך מזוזה אחרת. מתרצת הגמרא:
 49 כיצד קתני – המשך הברייתא הוא פירוש של תחילתה, כלומר
 50 לאחר ששנינו את הדין כשהניחה בפצינ או שטלה עליה מלבן,
 51 מבארת הברייתא, כיצד, כגון פתח שאחורי הדלת.
 52 דין נוסף בהלכות קביעת מזוזה: תנא בברייתא, אם אין לו מזוזה
 53 המשקוף של עץ והעמיד לה מלבן – צורת פתח של קנים חלולים,
 54 חותך שפופרת – חתיכה של קנה חלול ממזוזה המשקוף ומניחה –
 55 ומניח את המזוזה בתוך הקנה. אמר רב אחא בריה דרבא, לא שנו
 56 אלא באופן שהעמיד בתחילה את מזוזה המשקוף בפתח הבית
 57 ולכסוף חתך את השפופרת והניח בתוכה את המזוזה, אבל אם
 58 בתחילה חתך את השפופרת והניח בתוכה את המזוזה כשעדיין לא

